

Анотація

Аверочкина Т. В. Адміністративна юрисдикція України в прибережних водах: теоретичні та практичні проблеми. — Стаття.

Розглядається проблема недосконалості теоретичної розробки здійснення адміністративної юрисдикції державою в прибережних водах. Досліджується діюча нормативно-правова база щодо здійснення адміністративної юрисдикції в прибережних водах України, акцентується увага на необхідності наукового дослідження цього аспекту діяльності держави, а також пропонується створення спеціальної служби, що виконувала б більшість функцій з контролю та оформлення суден при їх заходженні до прибережних вод України.

Ключові слова: прибережні води, юрисдикція, адміністративна юрисдикція, берегова охорона.

Аннотация

Аверочкина Т. В. Административная юрисдикция Украины в прибрежных водах: теоретические и практические проблемы. — Статья.

Рассматривается проблема несовершенства теоретической разработки осуществления административной юрисдикции государством в прибрежных водах. Исследуется действующая нормативно-правовая база по осуществлению административной юрисдикции в прибрежных водах Украины, акцентируется внимание на необходимости научного исследования этого аспекта деятельности государства, а также предлагается создание специальной службы, выполняющей большинство функций по контролю и оформлению судов при их заходе в прибрежные воды Украины.

Ключевые слова: прибрежные воды, юрисдикция, административная юрисдикция, береговая охрана.

Summary

Averochkina T. V. Administrative jurisdiction of Ukraine in coastal waters: theoretical and practical problems. — Article.

The problem of imperfection of theoretical working out of realization of an administrative jurisdiction by the state in coastal waters is considered. Author investigate the current regulatory legal base on the administrative jurisdiction in coastal waters of Ukraine. The attention is focused on the necessity of scientific research of this aspect of state activity. Also creation of the special service which are carrying out the majority of functions on control and registration of courts at their calling in coastal waters of Ukraine is offered.

Keywords: coastal waters, jurisdiction, an administrative jurisdiction, a coast guard.

УДК 341.221.2:[551.46:553](100-87)

К. Л. Варес

ОБСЯГ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО ПРОСТОРУ, ЯКИЙ ПІДПАДАЄ ПІД ПОНЯТТЯ «МІЖНАРОДНИЙ РАЙОН МОРСЬКОГО ДНА»

Розглядаючи проблематику і перспективність використання Міжнародного району морського дна, як для окремої держави, так і для всіх суб'єктів міжнародного права, необхідно загострити особливу увагу на питанні кордонів цього району.

Останнім часом актуальність теми меж Міжнародного району морського дна відобразилась у працях таких російських вчених, як Є. М. Билінський, Ю. Б. Казмін, О. І. Глумов, О. М. Носиков, та австралійських — К. Шофілд та В. Прескот.

Мета статті — визначення правових проблем визначення кордонів Міжнародного району морського дна.

В Декларації принципів, що регулюють режим дна морів і океанів та його надр за межами дії національної юрисдикції, прийнятій в 1970 році на 1933-му пленарному засіданні Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй, Резолюцією від 17 грудня 1970 р. № 2749 (XXV) [1] визнано, що необхідно визначити точні межі обумовленого району та міжнародний режим, який буде регулювати всю діяльність, що стосується розвідки, розробки ресурсів та пов'язаної з цим діяльності.

Конвенція Організації Об'єднаних Націй з морського права 1982 р. (далі — Конвенція) стала результатом роботи Третьої Конференції ООН з морського права. Конференції ООН з морського права передувала масштабна робота в рамках ООН щодо регламентації діяльності людства на морському дні поза межами національної юрисдикції.

Стаття 1 Конвенції з морського права визначає термін «Район» як дно морів і океанів та його надра поза межами національної юрисдикції, а під термін «діяльність в Районі» підпадають всі види діяльності з розвідки і розробки ресурсів Району. Частина XI Конвенції визначає умови та характер всіх видів діяльності із розвідки та розробки ресурсів Району.

Пунктом 3 ст. 137 Конвенції передбачено, що жодна держава, фізична або юридична особа не може претендувати на права на корисні копалини, що видобуваються в Районі, набувати або здійснювати їх не інакше, як у відповідності з частиною XI Конвенції [2].

Що стосується кордонів національної юрисдикції, то Конвенція до меж національної юрисдикції відносить територіальне море шириною 12 морських миль, архіпелажні води, прилеглу зону шириною 24 морських миль, виключну економічну зону шириною 200 морських миль і континентальний шельф.

Таким чином, згідно з Конвенцією ООН з морського права, держава здійснює свій суверенітет над дном і його надрами в межах територіального моря. У виключній економічній зоні прибережна держава здійснює суверенні права з метою розвідки, розробки і збереження природних ресурсів як живих, так і неживих, у водах, що покривають морське дно, на морському дні та в його надрах [2].

Стаття 76 Конвенції ООН з морського права проголошує: континентальний шельф прибережної держави включає в себе морське дно і надра підводних районів, що простягаються за межі його територіального моря на всьому протязі природного продовження його сухопутної території до зовнішнього кордону підводної окраїни материка або на відстань 200 морських миль від вихідних ліній, від яких відміряється ширина територіального моря, коли зовнішня межа підводної окраїни материка не простягається на таку відстань. Також у статті 76 позначається методика визначення, геодезичні, геологічні та гідрографічні критерії встановлення меж континентального шельфу за межами 200 морських миль, додатково передбачено, що фіксовані точки, які складають лінію зовнішніх кордонів континентального шельфу на морському дні,

повинні знаходитися не далі 350 морських миль від вихідних ліній, від яких відміряється ширина територіального моря, або не далі 100 морських миль від 2500-метрової ізобати, яка представляє собою лінію, що сполучає глибини в 2500 метрів.

Тобто, як роз'яснює російський вчений А. І. Глузов, прибережна держава включає в себе всю околицю материка, не тільки географічний шельф (глибини до 200–500 м), але і континентальний схил і підніжжя, що тягнуться, як правило, до глибин 2,5–3 км. У випадку, якщо континентальна окраїна не виходить за межі 200 миль від берега, то юридичний континентальний шельф проходить по межі 200-мильної зони. Якщо материкова окраїна простягається за межі 200 миль від берега, кордон юридичного континентального шельфу проводиться по нижній кромці материкової окраїни, тобто нижній межі континентального підніжжя [3, 14].

Крім того в ст. 76 Конвенції передбачено важливий аспект, відповідно до якого прибережна держава представляє в Комісію з питань кордонів континентального шельфу, яка створена згідно з Додатком II до Конвенції, дані про кордон континентального шельфу за межами 200 морських миль від вихідних ліній, від яких відміряється ширина територіального моря. Комісія дає прибережним державам рекомендації з питань, що стосуються встановлення зовнішніх меж їх континентального шельфу. Межі шельфу, встановлені прибережною державою на основі зазначених рекомендацій, є остаточними і для всіх обов'язковими.

Комісія з питань кордонів континентального шельфу, створена відповідно до ст. 76 Конвенції ООН з морського права, Заяви про взаєморозуміння щодо особливого методу, який слід застосовувати при встановленні зовнішньої межі підводної окраїни материка, Додатка II Заключного акта Третьої Конференції ООН з морського права, діє на підставі останньої редакції Регламенту Комісії з питань кордонів континентального шельфу, затвердженого відповідно до рішення від 17 квітня 2008 р. на 21-й сесії [5]. У даному документі прописані порядок проведення сесій та засідань, виборів, повноваження і порядок діяльності членів комісії, порядок проведення засідань комісії та голосування, діяльність секретаріату комісії і т.д.

Як зазначають російські вчені Є. М. Билінський і Ю. Б. Казмін, континентальний шельф, встановлений згідно з положеннями Конвенції, є найбільш широкою конвенційною зоною національної юрисдикції щодо морського дна і його ресурсів, і отже, його межа, поки ще перебуває в стадії встановлення, повинна бути юридичним кордоном міжнародного району морського дна [4, 48]. Таким чином зовнішній кордон континентального шельфу держав є кордоном Району.

На сьогоднішній день не завершено процес встановлення зовнішніх меж континентального шельфу шляхом подачі прибережними державами відповідних заявок в Комісію з питань кордонів континентального шельфу, яка відповідно до Конвенції наділена повноваженнями перевіряти правильність встановлення таких меж. Групою австралійських вчених, в роботі «Морські полі-

тичні кордони світу», використовуючи критерії ст. 76 Конвенції з морського права та метод прогнозування, зроблено спробу визначити ділянки морського дна за межами 200 миль, які можуть бути включені до складу юридичного континентального шельфу держав [6].

Проте варто загострити увагу на тому, що такі дослідження є всього-навсього припущенням, хоча і ґрунтуються на науковому аналізі. Проте з цих досліджень можна приблизно оцінити, яка частина мінеральних ресурсів Світового океану може знаходитися в межах Району. Російські ж учені вважають, що формула визначення зовнішнього кордону континентального шельфу сформульована таким чином, що всі відомі морські родовища нафти і газу, а також перспективні ділянки морського дна на різних глибинах потрапляють в межі юридичного шельфу і розташовані за межами Району [7, 484–516]. З таким твердженням не можна погодитися з двох причин: по-перше, Комісія з питань кордонів континентального шельфу не завершила свою роботу, а по-друге, Конвенцією, відповідно до ст. 82, передбачено при розробці ресурсів за межами 200-мильної зони здійснення відрахувань через Міжнародний орган з морського дна на користь держав, що розвиваються.

Можна з певною впевненістю стверджувати, що поки держава не встановила зовнішній кордон континентального шельфу на основі рекомендацій Комісії з питань кордонів континентального шельфу, ця ділянка входить в Міжнародний район морського дна і діяльність у ньому регулюється Конвенцією та Міжнародним органом з морського дна.

Поточна діяльність Комісії з питань кордонів континентального шельфу щодо порядку, строків і умов розгляду подань держав про встановлення зовнішнього кордону континентального шельфу регулюється Регламентом, прийнятим самою Комісією з питань кордонів континентального шельфу. Згідно з правилом 50 Регламенту Комісії, Генеральний секретар ООН зобов'язаний повідомляти комісію і всі держави — члени Організації Об'єднаних Націй, включаючи ті держави, які є учасниками Конвенції ООН з морського права щодо отримання подання від держав, і оприлюднити резюме разом з усіма картами і координатами. Виходячи з буквального тлумачення зазначеного правила, виходить, що будь-яка держава, яка не є учасником Конвенції ООН з морського права, має право на отримання відомостей щодо подання про встановлення зовнішнього кордону континентального шельфу прибережних держав, включаючи геологічні та геоморфологічні відомості про шельф, відповідну карту, координати та інші відомості. Таким чином, по-перше, правило 50 Регламенту Комісії з питань кордонів континентального шельфу необґрунтовано зрівнює в правах на отримання такої наукомісткої та дорогої інформації учасниць Конвенції і ті держави, які не учасники Конвенції. З точки зору Конвенції, а також положень ст. 34 Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р., чинне правило 50 Регламенту комісії сформульовано з неприпустимою юридичною неточністю, як вважає російський учений А. Н. Носіков. У своїй роботі А. Н. Носіков наводить у приклад інформацію про континентальний шельф Російської Федерації і можливу зацікавленість у цій інформації США,

яка, до речі, не є стороною Конвенції [8]. Не вдаючись до детального аналізу справедливості такого правила, можна з упевненістю сказати, що при повідомленні всіх держав — членів ООН, юридичний континентальний шельф закріплюється за прибережною державою, і отже немає необхідності приховувати від інших держав його цінність. Крім того, якщо брати до уваги універсальну природу Конвенції, як відображення звичаєвого права, то такі положення видаються цілком справедливими.

Таким чином, можна зазначити що зовнішня межа Району буде остаточно визначена після завершення роботи Комісії з питань кордонів континентального шельфу. Проте Міжнародний орган з морського дна визначив перелік перспективних для розробки ділянок і, більш того, оформляє контракти з державами — учасницями Конвенції ООН з морського права на право ведення розвідувальної діяльності в їх межах.

Одним з найбільш перспективних ресурсів Району, крім нафти і газу, є поліметалічні конкреції. Міжнародний орган визначив два перспективні райони для видобутку поліметалічних конкрецій — деякі райони Індійського океану і поле Кларіон-Кліппертон в Тихому океані.

Виходячи з цього можна підсумувати: питання про обсяг міжнародно-правового простору, що підпадає під поняття Район, дуже важливе і певною мірою проблематичне. Значимість цього питання полягає у тому, що вся територія Району підпадає під міжнародно-правовий режим, який докорінно відрізняється від усіх досі існуючих правових режимів на земній кулі, оскільки це об'єкт спільної спадщини людства.

Це зовсім нове поняття в сучасному міжнародному праві і його суть полягає в тому, що міжнародно-правовий режим використання всіх ресурсів Району докорінно відрізняється від існуючих на сьогодні правових режимів інших просторів. Все, що знаходиться в Районі і його надрах, належить всьому людству, в якого на сьогоднішній день абсолютно немає практики справедливого, рівного для всіх держав, правомірного використання ресурсів Району як спільної спадщини. У цьому вбачається і складність, і проблематичність питання, перш за все.

Разом з тим певна проблематичність виявляється і в питанні про обсяг просторів, що підпадають під поняття «Район». Ця проблематичність полягає в тому, що згідно з Конвенцією межі континентального шельфу прибережних держав визначені не вичерпно і до того ж не всі прибережні держави ці межі точно встановили у своєму національному законодавстві. Крім цього близько 50 держав встановили свою виключну економічну зону понад 200 миль і отже обсяг їх континентального шельфу істотно скорочує обсяг простору Району. Звідси і не завжди ясно, де закінчується національна юрисдикція і починається юрисдикція Району як об'єкта спільної спадщини людства.

Окремою проблемою, яку слід детально дослідити, є обміління Світового океану. Так в результаті змін обсягу водного простору над морським дном можливо припустити, що відповідно повинні зменшуватись і межі континентального шельфу держави, встановлені на основі рекомендацій Комісії з питань кордонів континентального шельфу.

Таким чином, проблема визначення кордонів міжнародного району морського дна тісно пов'язана з роботою Комісії з питань кордонів континентального шельфу в частині вироблення рекомендацій державам стосовно визначення зовнішнього кордону континентального шельфу і як результат встановлення такого кордону.

Загалом видається, що в цьому питанні Міжнародному органу з морського дна, в рамках свого мандата, слід вжити певних заходів із уніфікації норм з метою вирішення питання про просторовий обсяг Району, який на сьогоднішній день не визначено.

Література

1. Резолюция Генеральной Ассамблеи ООН от 17.12.1970 № 2749 (XXV), Декларация принципов, регулирующих режим дна морей и океанов и его недр за пределами действия национальной юрисдикции/ ГА ООН, Официальные отчеты. XXV сес. № 24. Нью-Йорк, 1969;
2. Конвенция Организации Объединенных Наций по морскому праву 1982 року / ООН. Нью-Йорк, 1984.
3. Глумов А. И. Международно-правовой режим разведки и разработки минеральных ресурсов Международного района морского дна. Современные проблемы и возможные пути их решения / А. И. Глумов. — СПб: ВНИИОкеанология, 2008.
4. Былинский Е. Н. Границы юридического шельфа Мирового океана / Е. Н. Былинский, Ю. В. Казмин. — М., 1984.
5. Правила и процедуры Комиссии по границам континентального шельфа, Решение от 17.04.2008 // CLCS/40/Rev.1 // 21 сессия.
6. Clive H. Schofield. The Maritime Political Boundaries Of The World / Clive H. Schofield, Victor Prescott, J. R. V. Prescott. 2nd ed. Brill Academic Pub, 2005.
7. Vholsky V. and Glumov Alex I. Petroleum potential and Development Prospects in Deep-Sea Areas of the World. Proceedings of the International seabed Authority. Workshop held on 26–30 June 2000 in Kingston, Jamaica, Vol 1/ ISA, 2004.
8. Носиков А. Н. Современные тенденции развития правового режима Международного района морского дна: автореф. дис. ... канд. юрид. наук / А. Н. Носиков. М., 2010.

Анотація

Варес Е. Л. Обсяг міжнародно-правового простору, який підпадає під поняття «Міжнародний район морського дна». — Стаття.

Проблема визначення меж Міжнародного району морського дна тісно пов'язана із діяльністю Міжнародного органу з морського дна, створеного відповідно до положень Конвенції ООН з морського права щодо регламентації розвідки та розробки ресурсів Району. А також із роботою Комісії з питань кордонів континентального шельфу, яка видає рекомендації державам щодо встановлення зовнішніх меж континентального шельфу.

Ключові слова: Район, ресурси морського дна, спільна спадщина людства, Конвенція ООН з морського права, континентальний шельф.

Аннотация

Варес Е. Л. Объем международно-правового пространства, которое подпадает под понятие «Международный район морского дна». — Статья.

Проблема обозначения границ «международного района морского дна» тесно связана с деятельностью Международного органа по морскому дну, созданного в соответствии с положениями Конвенции ООН по морскому праву относительно регламентации разведки и разработки ресурсов Района. А также с работой Комиссии по границам континентального шельфа, которая издает рекомендации об установлении внешних границ континентального шельфа.

Ключевые слова: Район, ресурсы морского дна, общее наследие человечества, Конвенция ООН по морскому праву, континентальный шельф.

Summary

Vares K. L. Amount of international legal space, which is determined as International seabed area. — Article.

The problem of establishing the boundaries of the international seabed area is closely linked to the activities of the International Seabed Authority, established in accordance with the provisions of the UN Convention on the Law of the Sea, concerning the regulation of exploration and exploitation of resources of the Area. And also with the Commission on the Limits of the Continental Shelf, which issues recommendations for establishing the outer limits of the continental shelf.

Keywords: Area, seabed resources, common heritage of mankind, UN Convention on the law of the sea, continental shelf.

УДК 342.728

Д. Є. Волкова

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ СТВОРЕННЯ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Побудова в Україні громадянського суспільства зумовлює пильну увагу до підтримки ефективного функціонування його інститутів, одним з яких є громадські організації. Однак за статистичними показниками кількість громадських організацій в Україні є відносно невеликою. Так, «в Україні на 10 тисяч населення існує 11 зареєстрованих громадських організацій, тоді як в Угорщині — 46, в Хорватії — 85, а в Естонії цей показник сягає 201» [1, 5]. Ще один приклад: «для реєстрації національних та міжнародних організацій закон відводить один місяць, благодійних організацій — два місяці, тоді як для реєстрації бізнесу — 5 днів. А в Данії й Швеції, наприклад, асоціації набувають прав юридичної особи з моменту підписання статуту, в Нідерландах і Португалії — з моменту нотаріального засвідчення підписів засновників статуту» [1, 6].

Збільшення кількості громадських організацій, активізація їхнього функціонування сприяють розбудові громадянського суспільства. У зв'язку із цим важливою науковою проблемою є доктринальне забезпечення процесів вдосконалення чинного конституційного законодавства про створення громадських організацій. Для формулювання відповідних пропозицій доцільно звернутися до існуючих міжнародних стандартів у цій сфері.

Використання міжнародних стандартів для вирішення правових проблем того чи іншого інституту в Україні не є новою ідеєю. Однак подібні дослідження по відношенню до громадських організацій є поодинокими. У дослідженнях автори або взагалі не згадують про наявність міжнародних стандартів у сфері створення громадських організацій (О. М. Ващук у дисертації «Конституційно-правовий статус громадських організацій в Україні» [2]), або обмежуються міжнародними стандартами щодо права на об'єднання (Є. Є. Додіна у дисертації «Адміністративно-правовий статус громадських організацій в Україні» [3]). Із досліджень, результати яких оприлюднювалися у статтях, відмітимо аналіз рішення Європейського суду з прав людини, яке стосувалося створення